

SE HÁZ, SE LÁNY!

Elbeszélés.

HALOMFI-TUL.

(Folytatás.)

Az egyezség megvolt. — Kondor táblabíró még némelly kecségető kilátást fődöze föl a' házvéttel körülményiben 's többi közt azon ígéretet is tette, hogy halála után az egész házat Bokody birtokába eresztí. Ezek után ismét szívére kötvén a' kölcsönt, 's harmad nap mulvai látogatását ígervén, hivatalos dolgai után sieté.

Bokody alig tudott kijózanodni a' csábító remény előmámorábul, melybe őt illy véletlen gazdagulás hiedelme juttatá. — Ő, mint említők, nagy barátja volt a' kényelmes életnek, sőt ha telik vala tőle, örömet pompázott volna is. Erre most egyszerre ut látszék nyilni előtte. Első gondolatja is — házasság volt? Isten mentsen; paripák, hámos ovak, hintó, aranyaszomántruhás cselédség 's több más, — mi a' külfényhez tartozik, 's nem a' belső boldogsághoz. A' házasság majd későbbben is rá fog érni, gondolá magában; előbb élni kell 's használni a' férfikor tavaszát, — figyelmet gerjeszteni maga iránt mindenfelé, ugy majd önkényt jönnek azok, kik közül neki csak választania kell feleségét. — „Vagy hátha Kondor táblabíró urnak személyes kinézései vannak velem,“ okoskodék tovább; „lehet, hogy unokaleányának akar megszerezni férjül; máskép hogyan is fejthetném magamnak e' különös jószívüségét? Ugy van, már kitaláltam. Azért emlegette őt minduntalan, 's azért akarja talán kezalatt nevemre iratni a' házat, hogy gazdag unokahugának ne lehessen ellenem kifogása vagyontekintetébül is. De hátha meg nem adja bátyám a' szükséges kölcsönt? — Igaz, Kondor az ellenkezőrül biztosított. Ő talán már szólt is ez iránt bátyámmal. Különben miképp állíthatná oly bizonyosnak? — Haha! most nyilik csak föl szemem! Az egész dolog nagybátyám fortélya. Bizonyosan az; ő akarja megvenni számomra a' házat. Hogyan is gondolhattam előbb, hogy egy idegen ember olly különös jótékonyssággal viseltessék irántam. Már ugy van; ez bátyám mestersege; ő akar valahára meglepni egy igazán atyafiságos ajándékkal, egy budai házzal. Valóban ide-

je is, hogy cselekedettel bizonyítsa irántami rokonságát. — No! ez csak nagyon szép tüle; álmodni sem mertem volna e' nagylelküségét. Igaz, neki — ugyszolván — se fia se lánya; tehát könnyen teheti; csakhogy az illy ember nem örömet ereszt ki valamit kezei közül, míg él. — No így már bizonyos, hogy kölcsönöz. Azért állította olly bizonyosan Kondor, hogy fog bátyám kölcsönözni. Már most hiszem. Holnap mindjárt is elmegyek hozzá kérni. Hanem ugy teszek, mintha én az ő szándéka felül mitsem tudnék. Hadd gondolja, hogy engem egészen meglep ajándékával. — Mi jó, ha az embernek gazdag rokona van!“

Igy elmélkedék Bokody az öreg Kondor táblabíró eltávozta után, 's vége hossza nem volt a' terveknek, mellyeket jövendő élte folyamárul magának előlegesen készített, 's nehogy valamiképp elfeledje, egyszersmind gondosan föl is jegyzett. Illy tervezés közt lépé meg őt néhány barátja. Ezek déli harangozás után — mellyet Bokody a' nagy tervezés közben nem hallott — sem találván őt szokott sétahelyükön a' Váci-utczában, elmáradása miatt aggódva jöttek látogatására, 's magokkal vonzólaék a' titkolódzást kedvelenség palástja alá rejtő Bokodyt.

(Folytatása követhetik.)

A' VESZEKEDŐ.

Életkép.

CZECZIL-TÓL.

(Férgé.)

Hősünk elvégzé e' szerint egyik igen érdekes történetét a' job karrol 's most a' másik következt, mellyben ugyanez érdemkoszoruzott tagnak új vitézségével ösmerkedendünk meg 's ezt, miután bennünket illő finom czérlázásokkal az üres palackokra figyelmenstön, imigy adá elő:

„Egykor vőlegény valék. Falun történt ez 's én egy jó birtoku molnárnak veendőm nölly egyetlen szép leányát, ha a' sorsnak nem tetszett volna magát privát dolgaimba keverni 's a' vizet, melly házas életem' malmának kerekét vala hajtandó, elzárni előlem, mielőtt e' malomba, mellyen egyéb iránt több bút mint örömet szokás örteni, magamat befészkelhetém. Az esküvés' kitüzött napja előtt jegyesemnél valék; ott volt a' szobában apja;

(41)

az öreg biró, leendő násznagyunk; 's még két suhancz, leendő vőféleink. Barátságosan beszélgettünk 's időnket igen vígan töltöttük; ezt onnan is mondhatom, mert azöreg molnárnak négy itezés kancsója már negyedszer fordult meg a' falu' koresmájából; — oh bár ne fordult volna, mert ez rontott el mindent, 's ha annyi bort nem iszom, semmi esetre véghez nem viszem ama' czifra dolgokat; a' lakodalom' napja előtt legalább semmi esetre nem; de így megtörtént, 's ki tehet róla? A' multak miatt aggódni nemde betor gondolat 's esztelen halászegény az, kinek vizen jár az esze, midőn bor van előtte. En jegyesemet meg akarám csókolni, ő vonakodott, én használtam karjaim' erejét 's a' csók megtörtént. E' közt azonban, mert a' tusa néhány perczig tartott, a' piros lánynak nyakkenőjét szétbonczolám 's a' gombostű, mellyel az keblén meg volt tűzve, földre esett. Az egyik vőfél — fürge legény — azonnal oda ugrik 's átadja neki a' gombostűt. Lássák csak már most, uralm, egy illy hasztalan gombostű, hasztalan — mondom, mert egy krajezárért négyet minden boltban adnak, milly nagy bajt okozhat az embernek, kinek fejébe kelletténél több bor párologott. Ama' fürge legény azt találja beszéd közben mondani, hogy a' gombostű felém álla hegyével, midőn a' földön hevert. En erre azt feleltem: nem igaz, mert a' gombostű' hegye a' molnár felé volt fordulva. A' legény többször ismétli állítását; én meg annyiszor tagadom.

„Hisz én vettem föl a' gombostűt,“ mondja a' legény, „nekem jobban kell tudni.“

„De én miattam esett le, tehát nekem kell jobban tudni,“ volt válaszom.

A' vén molnár is meg a' násznagy és a' vőfélek is mind bele szóltak 's ellenem bizonyítottak; de én annál inkább védtem állításomat. Végre megszólal mátkám is, 's ő is ellenfelemnek adja az igazságot. Ez engem felboszantott, dühösségbe jöttem. Mint az afféle, torkon ragadom a' legényt ki a' gombostűt — ezuttal szerencsétlenségem' okozóját — fölvevé 's faggatni kezdém, hogy állítását vonja vissza, különben érezni fogja kezem' súlyát. Ő nem rest, izmos karával egyet kanyarított rajtam 's én a' falhoz nyomultam. Ez eddig csak tréfa volt; most jó az igazi. Az igazi pedig abból

állott, hogy én felkanyarítottam a' legközelebbi székét 's olly jelesül találtam a' suhancznak fejéhez vágni, hogy azonnal összerogyott. Mindnyájan rám jöttek. Mit műveljen ilyenkor az ember? ütöttem, a' ki hozzám közelített. Sokáig hadarásztam a' székekkel magam körül, míg tökéletes csöndesség lőn körültem; ekkor mintegy magamhoz tértem felháborodásombul. A' szoba üres; asztal, székek, ablak, poharak és kancsók összetörve, 's a' mint az ablakon kitekintek, a' patak mellett látom véres fővel az egyik vőfelt és a' molnárt, leendő ipamat, mellettök a' násznagy és jegyesem voltak, a' megsebesítetteket hideg vízzel öntögetve, mosogatva. Kilépek az ajtón 's ime! a' másik vőfél emberekkel közelit a' malom felé, kik kaszával, kapával és hatalmas bunkós botokkal valának fegyverkezve. En a' fris levegőn meggondoltam, hogy négy embert kiverni egy szobából 's kettőt közülök tetemesen megsebesíteni csakugyan elég tanúsága erőmnek, 's e' szerint senki sem kívánhatja józanul tőlem, hogy még vagy tizenötlet megküzdjek; ez okbul a' megszökést legezélszerűbbnek találtam 's egy halomnyi ember elől korán sem olly illetlennek, mintha őt hat legénytől futamodtam volna meg, a' mennyit megverni még lett volna elég erőm. Szerencsésen elszöktem én, többé felém sem menve a' falnak, 's így éppen nem vehetém rosz neven, ha a' molnár nem sürgeté lakodalunk' megülését, sőt — mint később megtudtam — rövid időn oda adta leányát a' suhancznak, ki a' gombostűt fölemelte. — Ez az én karomnak második kitűnő hőstette, melly hasonlókép befolyással volt életemre. Csak azt az egyet sajnálom, hogy soha sem tudakoztam meg, tréfáltak e velem, vagy valóban felém volt fordulva a' gombostű?

„Most jó a' legkeservesebb,“ folytatá hősünk beszédét, miután egypár pohár bort felhajtja 's pipáját Erneszt barátom' dohányzacskójából, mellyet kedvese *** Marie kisasszony bizonyosan nem 'e' célra szánt, megtömé 's rágyujtott. „Most jó a' legkeservesebb, a' mit csupán a' végett hagyék utoljára, mivel a' szégyen miatt felőle nem örömet beszéllek. Ez az én hátom' búbanatos története. Nem mondhatom ugyan, hogy az ütlegek' elviseleseben gyakorlatlan vagyok, sőt dicsekszem vele, hogy a' számos verekedésekben, mellyek-

LITERATURAI VILÁG.

Tündér Ilona, tüneményes vigjáték három felvonásban, írta Munkácsy János, muzsikáját Szerdahelyi József.

A' tárgyank miatt, melyek' érdekessége sürgetős közlést kívánt, valamennyire késvé szólnok e' játékról, mely eddig már háromszor fordult meg a' pesti színpadon; egyre kevesebb részvétel tapasztalván a' közönségben maga iránt. — Egyedül az illyes tüneményes vigjátékok, helybeli bohózatok, ugynevezett parodiák teszik mai nap a' színházi közönség' legkedvesebb eleményét; ezek csinálnak tömött színházat, gyarapítják a' pénztárt, a' műveltet és műveletlenebbet egyiránt becsalván az előadásra. Ha ref. e' tüneményes vigjátékok' miségét, a' mezőt, mellyet egy phantasiatjeljes és elmés író előtt nyitnak, a' gazdagon gyümölcsöző anyagokat, mellyeket kidolgozással végett nyujtanak, egy szóval: ha az ugynevezett parodiákat, ugy a' mint vannak 's ugy a' mint lehetnének, tekintí; e' két véleményét kell felölök kimondania: a' bohózatok nálunk 's azoknál, kiktől színpadaink az illymű munkákat gyakran kölcsönzik, a' németeknél (Raímundot dicsérlettel kivéve) rossz lábón állanak; de ugyan e' rossz lábón álló 's ez okból által kancsal szemmel nézett bohózatok kitünő 's fényes ágazatát tehetnék e' színművészetnek. Ne tekintünk arra (bárha példa sokak előtt jobb hatású mint eszes okoskodás és helyes következtetések), hogy a' régi classicai írónak, p. o. egy Aristophanesnek, comediái épen nem más voltak, mint mik mai világban a' tüneményes játékok, a' bohózatok, a' parodiák, 's ök mégis ugyan e' mezőn lőnek halhatlanokká; hanem vegyük csak e' bohózatok' lényegét legközelebbi vizsgálátunk' tárgyaul. Előfordulnak illy bohózatokban többszörre valami felsőbb lények: tündérek, manók, bűvösök, geniusok 'stb., kik mint éltvezérek vagy a' cselekmények' intézői, parancsolói a' sorsnak, állnak az emberek felett, a' kik gyöngeségekkel telve, indulatok' és szenvedélyek' martalékaik, egyzóval a' mindennapi emberek' képmásaiaként tűnnek előnkbe; alapszeméjű pedig minden — legalább minden jobba — bohózatnak egy magasabb gondolat van kitűzve. A' ki már most által nem látja: mint lehet egy illy eszmét philosophiai mélységgel kivinni; mint lehet illy igen magos és igen alacsony fokon álló lelkezetekből egy egész mesét eszesen összealkotni; mint lehet benne érdekes 's a' maga helyén nagyszerű karaktereket előállítani; mint lehet indulatokat, szenvedélyeket föstenni, hibákat, gyöngeségeket neveltségessé tenni; mint lehet az egészbe phantasiatjeljes történeteket és nagyobb 's emberibb érdekű cselekményeket beszöni; mint lehet az egészet e' leglemesebben kivinni: annak természetesen igen nagy oka van ref. állításán megközönie, ha ujsága miatt vissza nem rezentené is őt. Ref. legalább meg van győződve, hogy jövendő író — 's adja isten, korunké legyen e' dicsőség — ki e' pályán maradandó becű 's minden tekintetben bevezett munkákat fog létre hozni.

E' néhány szót csak megfontolással azoknak, kik magukban hivatást éreznek a' drámai pályára 's mostani véleményük szerint irányületességéből — hogy pesti színházunkat pénztári kanyorkút gazdagítsák — a' bohózatok' készíttetésére is netán lehetségesnek.

Mi a' fen czímett tüneményes vigjátékot illeti, ahhoz nem szükség e' fentebbi mérték alkalmazni, melly szerint ref. különben az illyműket is ítélteni szeretné, sőt sajnálkozva látjuk, hogy az egy mindennapi bohózatnak, ollýannak, mellyeket a' színpadokon most közönségesen keringeni látunk, kívánatait sem elégíti ki.

Megtér benne néhány korhely; ez minden. Miért tér meg, hol a' pont, mellyen lelkökben e' fordulat történik 's mi munkál lelkökre illy jötevéleg, ez nem csak homályban marad, erről szó sincs. Ez volna a' darab' morálja; mellyből azonban — az ok nem lévén megadva — a' kívánva kívánó sem von ki semmi tanulságot. Azon minden rend és összefüggésnélküli egymásra halmozását a' jelenéseknek, melly benne uralkodik, névvel sem tudjuk illetni. Ennek oka az lesz, mivel a' szerző csupán életet akart fösteni, midőn főkép színművet kellett írnia; melly utolsó a' rendet, összefüggést, következetességet, minden esetre megkivánja. Leghelyesebben gáncsolták egyszerűsége mind több lapok a' műben: miért vezetí két korhely hősét a' szerző tündérországra, semmi — éppen semmi ok 's ha lehet, még kevesebb következés nélkül? Nem elég az, hogy a' kiszabott felvonások beföltve legyenek, azokat egyszersmind helyes és dologba vágó cselekményekkel szükség betölteni. Hogy Bunkó (ez az egyik kalandor) nem tudja, miért van ott, az nem baj; hogy Argirus királyfi sem tudja, még ez sem volna nagy baj; de hogy sem néző sem olvasó sem szerző nem tudják, vagy is: hogy a' darabban e' vándorlás' szükséges voltának semmi oka nem tűnik elő, ez a' baj. Szintolly kevés vagy semmi befolyással sincs a' darabban Ilona tündér, ki különben neki czímet ad. Az első felvonás jócskán indul ugyan 's jogot ad a' nézőnek jóra várni a' többiben is; annál rosszabbul esik a' esalatás, midőn trivialitásokat 's hosszadalmas beszédeket és kapocstalan jelenéseket kell a' második és harmadikban végig hallgatnia. — Egyszóval, ha e' jelen darabot e' a' szerzőnek Garbonczás diákját összevetjük, őszintén ki kell mondanunk ítéletünket, hogy a' szerző bírja ugyan egy nemét az elemelkedésnek, melly, pénztári színművekre használtatva, jól gyümölcsözőendene, fő érdeme a' felületesség 's így a' könnyen érthetőség levén; de hogy valaki színművet, habár bohózatot is, írjon, oda a' művészet' dolgában több járatosság, a' mese' összeszerkesztésében több találosság, gond, méregetés, pontosság; a' kivitelben több szorgalom, és az egészben több studium kívánatlik, mint mennyi e' két darabban kitünik. Studium nélkül egy mindennapi journali cikkelyt sem frunk, melly maradandóbb emlékü legyen az olvasó előtt és becses önmagában; 's mennyi van még innen a' színművészet, a' költészetnek e' legmagasabb fénypontjáig!

HIRKALÁSZ.

Esztérgam nyarutó Bikan 1838. Tegnap este, a' vízáradás által tönkre jutottak roncsolt kedélyének derítésül, a' kebelbeli serház kertje oly fényzőnnel volt kivilágítva és számosoktól meglátogatva, hogy noha a' vízár még meggyújtott lámpáinkat eloltá, teljes reményünk van hinni, mi szerint már setétségben nem botorkálunk. Ez a' ritkaságok közé tartozik. Néha önkényt is elterünk a' jó ösvényről, a' világosság utjárul, 's nem tudom mellyik írónak e' szavai, fájdalom nagyon is ránk illenek:

„Átok szállta meg a' magyart,

Mivel soha együtt nem tart.”

Az érintett kivilágítás felől sokat lehetne mondani, mert illy tünemények sok oldala van, de én azok részletes ismeretetésére nem bocsátokozom.

Pest. „Részvétgyöngyei“ sajtó alatt van 's a' jövő hónapban megjelenend a' pestmezei vizkárosult adózó nép javára. Az aláírás vagy előfizetés Budapesten még e' hónap végeik elfogadtatik Eggenberger és Heckenast könyvtárosok 's a' szerkesztőhatalm által nyomtató papírosra egy, velne két pengő forintjával. — A' munka mintegy 200 lapra terjedjen. KUNOSS.